

Fimmtudaginn 21. nóvember 1996.

Nr. 359/1995.

**Þrotabú Eyjavíkur hf. og
þrotabú Auðuns hf.**

(Elvar Örn Unnsteinsson hrl.)

gegn

Íslandsbanka hf.

(Jón G. Briem hrl.)

Nauðungarsala. Söluandvirði. Skip. Veðréttur. Kyrrsetning.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Haraldur Henrysson, Guðrún Erlendsdóttir, Hjörtur Torfason, Hrafn Bragason og Pétur Kr. Hafstein.

Áfrýjendur skutu máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 30. október 1995. Áfrýjandinn þrotabú Eyjavíkur hf. krefst sýknu af öllum kröfum stefnda og málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti. Áfrýjandinn þrotabú Auðuns hf. krefst þess, að synjað verði um staðfestingu veðréttar fyrir fjárkröfu á hendur þrotabúi Eyjavíkur hf. í eftirtöldum munum: tveimur grænum kassatrollum á rockhopper-lengju ásamt tveimur karfapokum og tveimur þorskpokum, er trollunum tilheyra; trollhlerum veiðarfæranna, en það eru annars vegar tveir 100 tommu perfeckt 1220 kg trollhlerar og hins vegar tveir 96 tommu tibaron 1200 kg trollhlerar; höfuðlínúmæli af tegundinni Scanmar CGM03-SRU400 að undanskildu móttökutæki mælisins, trollauga af gerðinni Scanmar og einum rauðum Scanmar-aflanema; tveimur 16 mm grandarakeðjum, samtals 120 faðmar, og 18 mm grandaravírum, 120 faðmar; varanetum, vírum og lásum, þremur humartrollum, þrívírablökk og lóðum; hitanema af tegundinni Scanmar og fótrepistrolli. Jafnframt gerir þessi áfrýjandi þá kröfu, að synjað verði um staðfestingu kyrrsetningar, sem gerð var af sýslumanninum í Vestmannaeyjum 21. desember 1994, að því er tekur til framangreindra lausafjármuna, þó að frátöldum Scanmar-hitanema og fótrepistrolli. Loks krefst hann málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Eftir að héraðsdómur var kveðinn upp, var bú Auðuns hf. tekið til gjaldþrotaskipta 25. ágúst 1995.

Málavöxtum er lýst í hinum áfrýjaða dómi.

Áfrýjandinn þrotabú Eyjavíkur hf. styður sýknukröfu sína því, að markaðsverð Drangavíkur, VE 555, hafi nægt til greiðslu skuldarinnar á þeim tíma, er tilboð stefnda í skipið var samþykkt 11. ágúst 1994, sbr. 57. gr. laga nr. 90/1991 um nauðungarsölu. Ekkert mat hefur farið fram á markaðsverði skipsins, og hefur áfrýjanda ekki tekist að sanna á annan hátt þessa fullyrðingu sína. Enginn tölulegur ágreiningur er milli aðila. Með vísan til forsendna héraðsdóms ber að staðfesta hann.

Áfrýjendur greiði stefnda málskostnað fyrir Hæstarétti, svo sem í dómsorði greinir.

D ó m s o r ð:

Hinn áfrýjaði dómur skal vera óraskaður.

Áfrýjendur, þrotabú Eyjavíkur hf. og þrotabú Auðuns hf., greiði sameiginlega stefnda, Íslandsbanka hf., 300.000 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti.

Dómur Héraðsdóms Suðurlands 31. júlí 1995.

Mál þetta, sem dómtekið var 7. þ. m., er höfðað með stefnu, birtri 13. janúar 1995.

Stefnandi er Íslandsbanki hf., kt. 421289-5069, Bankastræti 5, Reykjavík.

Stefndu eru Sigurður Ingi Ingólfsson, kt. 280145-3949, Höfðavegi 18, Vestmannaeyjum, þrotabú Eyjavíkur hf., kt. 620689-1149, og Auðunn hf., kt. 621276-0779. Hin stefndu hlutafélög eru bæði með aðsetur við Norðurhöfn í Vestmannaeyjum.

Dómkröfur stefnanda í málinu eru eftirfarandi:

1) Að stefnda þrotabúi Eyjavíkur hf. verði gert að greiða stefnanda 56.127.796 krónur ásamt dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 með síðari breytingum frá 13. desember 1994 til greiðsludags, allt að frádregnum 766.270 krónum, sem greiddust 23. mars 1995, og 23.422.127 krónum, sem greiddar voru 7. apríl sama ár.

2) Að stefndu Auðuni hf. og Sigurði Inga Ingólfssyni verði gert að þola viðurkenningu á veðrétti stefnanda í eftirtöldum munum til tryggingar

framangreindri fjárkröfu: tveimur grænum kassatrollum á rock-hopper-lengju ásamt tveimur karfapökum og tveimur þorskpökum, er trollunum tilheyra; trollhlerum veiðarfæra, en það eru annars vegar tveir 100 tommu perfekt 1220 kg trollhlerar og hins vegar tveir 96 tommu tibaron 1200 kg trollhlerar; höfuðlínúmæli af tegundinni Scanmar CGM03-SRU400 að undanskildu móttökutæki mælisins; trollauga af gerðinni Scanmar og einum rauðum Scanmar-aflanema; tveimur 16 mm grandarakeðjum, samtals 120 faðma, og 18 mm grandaravírum, 120 faðma; varanetum, vírum og lás-um; þremur humartrollum, tveimur humarþvottavélum, þrívírablökk og lóðum; hitanema af tegundinni Scanmar; fótrepistrolli og 258 fiskikörum.

3) Að stefnda Auðuni hf. verði gert að þola staðfestingu á kyrrsetningargerð, sem framkvæmd var af sýslumanninum í Vestmannaeyjum 21. desember 1994 að kröfu stefnanda. Náði kyrrsetningin til þeirra lausafjármuna, sem tilgreindir eru hér að framan, að frátöldum fiskikörum, fótrepistrolli og Scanmar-hitanema.

4) Að stefndu verði dæmt að greiða stefnanda málskostnað að skaðlausu samkvæmt mati dómsins að viðbættum 24,5% virðisaukaskatti, sbr. ákvæði laga nr. 50/1988 og 119/1989. Þá er þess krafist, að tildæmdur málskostnaður beri dráttarvexti samkvæmt III. kafla vaxtalaga og í samræmi við 4. mgr. 129. gr. laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála.

Stefndu gera eftirfarandi dómkröfur:

1) Af hálfu þrotabús Eyjavíkur hf. er krafist sýknu af fjárkröfu stefnanda, en til vara, að hún sæti lækkun.

2) Stefndu Auðunn hf. og Sigurður Ingi Ingólfsson krefjast þess, að hafnað verði kröfu stefnanda um viðurkenningu á veðrétti til handa stefnanda í þeim munum, sem tilgreindir eru í þeirri stefnukröfu hans.

3) Af hálfu stefnda Auðuns hf. er þess krafist, að hafnað verði kröfu stefnanda á hendur stefnda um staðfestingu kyrrsetningargerðar frá 21. desember 1994.

4) Þá er þess krafist, að stefnanda verði gert að greiða öllum stefndu málskostnað að skaðlausu samkvæmt mati dómsins og að tildæmdur málskostnaður beri dráttarvexti samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987.

Samkvæmt vottorðum Hlutafélagaskrár, sem liggja frammi í málinu, er stefndi Sigurður Ingi formaður stjórnar Auðuns hf. og prókúruhafi. Þá situr hann í stjórn Eyjavíkur hf. og er jafnframt framkvæmdastjóri félagsins, en eiginkona hans er stjórnarformaður þess. Tilgangur beggja félaganna er rekstur útgerðar ásamt fleira.

Bú Eyjavíkur hf. var tekið til gjaldþrotaskipta með úrskurði dómsins, upp kveðnum 22. f. m. Tók þrotabú félagsins við málsaðild í þinghaldi 7. þ. m., sbr. 3. mgr. 23. gr. laga nr. 91/1991.

I.

Fjárfkrafa stefnanda á hendur þrotabúi Eyjavíkur hf. er reist á veðskulda-bréfi frá 13. maí 1992. Þar viðurkennir Eyjavík hf., að félagið skuldi stefnanda DEM 1.536.000 eða jafngildi þeirrar fjárhæðar í íslenskum krónum á hverjum tíma. Til tryggingar greiðslu kröfunnar var stefnanda sett að veði með 3. veðrétti og uppfærslurétti vélskipið Drangavík, VE-555. Skipið var við framangreinda veðsetningu þinglesin eign stefnda Auðuns hf., og er veðleyfi stjórnar félagsins ritað á veðbréfið. Nauðungarsala á skipinu og tíðkanlegu fylgifé þess fór síðan fram hjá sýslumanninum í Vestmannaeyjum 28. júlí 1994. Átti stefnandi næsthæsta boð í það, 250.000.000 króna. Ákvað sýslumaður að taka því boði, þar eð hæstbjóðandi, Eyjavík hf., náði ekki að standa við sitt boð.

Hinn 15. ágúst 1994 samdi sýslumaður frumvarp til úthlutunar á söluandvirði skipsins. Hafði stefnandi þá meðal annars lýst kröfu í söluandvirðið vegna framangreinds veðskuldabréfs síns. Nam krafa hans að þessu leyti 81.737.241 krónu. Er hún sundurliðuð með eftirfarandi hætti í kröfulýsingu:

Höfuðstóll DEM 1.536.000 × 37,26080	kr.	57.232.589
Samningsvextir DEM 108.731 × 37,26080	–	4.051.431
Bankakostnaður	–	2.875
Dráttarvextir til 28. 7. 1994	–	18.680.456
Innheimtubókun m/vsk.	–	1.471.861
Uppboðsbeiðni	–	3.521
Uppboðskostnaður	–	30.000
Vextir af kostnaði	–	1.915
Hagsmunamót	–	262.593

Samkvæmt frumvarpi sýslumanns og áritun hans á veðbréf stefnanda var hluta söluandvirðis, 23.969.138 krónum, ráðstafað til greiðslu á þeirri veðkröfu stefnanda, sem hér um ræðir. Eftirstöðvar hennar samkvæmt frumvarpi að úthlutun söluverðs nema hins vegar 57.768.102 krónum. Stefnandi máls þessa var jafnframt eigandi krafna samkvæmt veðbréfum á 2. veðrétti, og greiddust þær kröfur að fullu. Frumvarpið sætti ekki andmælum.

Með úrskurði héraðsdóms, upp kveðnum 14. október 1994, var framangreind nauðungarsala felld úr gildi að kröfu stefnda Auðuns hf. sökum annmarka, sem dómurinn taldi hafa verið á auglýsingu um hana í Lögbirtingablaði. Með dómi Hæstaréttar Íslands frá 17. nóvember sama ár var úrskurður þessi felldur úr gildi og krafa stefnanda um viðurkenningu á gildi nauðungarsöluunnar tekin til greina. Gaf sýslumaður út afsal til stefnanda fyrir skipinu 1. desember 1994. Stefnandi seldi það síðan, og var Vinnslu-

stöðin hf. í Vestmannaeyjum kaupandi þess. Söluverð samkvæmt kaupsamningi 16. febrúar 1995 nam 277.000.000 króna.

Eftir því sem næst verður komist, tók stefnandi við umráðum skipsins 22. nóvember 1994, en þau höfðu fram til þess tíma verið í höndum Auðuns hf.

Með bréfi lögmanns stefnanda til sýslumannsins í Vestmannaeyjum, dags. 19. desember 1994, var beiðst kyrrsetningar, sbr. 1. mgr. 5. gr. laga nr. 31/1990, í eignum Eyjavíkur hf. til tryggingar fullnustu eftirstöðva þeirrar fjárkröfu stefnanda, sem hér að framan hefur verið gerð grein fyrir. Í beiðninni, sem jafnframt var beint gegn Auðuni hf., er meðal annars óskað kyrrsetningar á tilgreindum munum og jafnframt vísað til þess, að þeir hafi verið settir stefnanda að veði með veðbréfinu frá 13. maí 1992. Sýslumaður tók beiðnina fyrir 21. desember 1994, og náði krafa stefnanda um kyrrsetningu fram að ganga þegar sama dag. Voru þá kyrrsettir þeir lausafjármunir, sem tilgreindir eru í kröfu stefnanda um viðurkenningu á veðrétti að frátöldum fiskikörum, fótrepistrolli og Scanmar-hitanema. Þá voru munirnir að kröfu stefnanda og með vísan til 3. mgr. 19. gr. laga nr. 31/1990 teknir úr vörslum gerðarþola, og fól sýslumaður þriðja aðila vörslur þeirra.

II.

Undir rekstri málsins gerði stefnandi grein fyrir tölulegum grundvelli fjárkröfu sinnar. Kemur þar fram, að veðkröfur, sem greiddust að fullu af söluandvirði hins veðsetta skips, hafi sætt lækkun um samtals 3.286.505 krónur, eftir að frumvarp að úthlutun söluverðs hafði verið samþykkt, og gekk sú fjárhæð til lækkunar á þeirri veðkröfu stefnanda, sem hér um ræðir. Við kröfuna bætast síðan dráttarvextir frá ritun kröfulýsingar 28. júlí 1994 til 6. nóvember sama ár, 2.076.354 krónur. Krafan hafi þannig hinn síðargreinda dag staðið í 56.557.952 krónum, og hafi að réttu lagi átt að stefna Eyjavík hf. til greiðslu þeirrar fjárhæðar auk dráttarvaxta frá 6. nóvember 1994 til greiðsludags. Höfuðstóll stefnukröfu nemur hins vegar, svo sem áður sagði, 56.127.797 krónum, og er krafist dráttarvaxta af þeirri fjárhæð frá 13. desember 1994. Verður framangreint misræmi rakið til mistaka, sem urðu við útreikning á fjárkröfunni af hálfu stefnanda. Þá fellst stefnandi á það í endanlegri kröfugerð sinni, að hagnaður sinn af sölu skipsins til Vinnslustöðvarinnar hf. skuli ganga til lækkunar á eftirstöðvum veðkröfunnar samkvæmt framansögðu. Nemur hagnaður þessi að mati stefnanda 24.188.397 krónum. Hefur beinn söluhagnaður þannig sætt lækkun um 2.811.603 krónur. Er þar annars vegar um að ræða lækkun vegna kostnaðar, sem stefnandi telur sig hafa haft af því að eiga skipið, 2.355.022 krónur. Hins vegar sé til þess að líta, að við veðkröfu Fiskveiðasjóðs á 1. veðrétti hafi verið tekið af stefnanda við útgáfu uppboðsafsals 1. desember 1994 og

Vinnslustöðinni hf. við undirritun kaupsamnings 16. febrúar 1995. Við útgáfu uppboðsafsals hafi krafa sjóðsins numið 108.119.021 krónu. Hún hafi fram að undirritun greinds kaupsamnings sætt hækkun vegna vaxta um 456.581 krónu og í því horfi verið lögð til grundvallar sem hluti kaupverðs. Beinn hagnaður stefnanda af sölu skipsins eigi því að sæta lækkun um sömu fjárhæð. Hefur stefnandi í endanlegri kröfugerð sinni gert ráð fyrir því, að hagnaður sinn samkvæmt framansögðu eigi að ganga til lækkunar á fjárkröfu hans á hendur Eyjavík hf. miðað við það tímamark, er greiðslur frá kaupanda skipsins umfram nauðungarsöluverð þess skyldu inntar af hendi.

Af hálfu þrotabús Eyjavíkur hf. er því haldið fram, að markaðsverð vélskipsins Drangavíkur, VE-555, við samþykki boðs í tengslum við nauðungarsölu þess hafi numið mun hærri fjárhæð en fengist hafi fyrir það við nauðungarsöluna. Hafa í málinu verið lögð fram gögn, sem að mati stefnda renna stoðum undir þessa staðhæfingu. Er þar fyrst að nefna tilboð, sem stefnandi fékk í skrokk hins umrædda skips frá norsku útgerðarfélagi. Hljóðaði tilboðið upp á 10,7 milljónir norskra króna. Heldur stefndi því fram, að með þeirri sölu hafi stefnandi öðlast rétt til úreldingarstyrks, að fjárhæð 90.000.000 króna, samkvæmt 9. gr. reglugerðar nr. 416/1994 um Próunarsjóð sjávarútvegsins. Til viðbótar framangreindum fjárhæðum hefði síðan komið söluandvirði varanlegra aflaheimilda skipsins. Er það mat stefnda, að þegar búið sé að færa veðkröfu stefnanda niður með tilliti til þessa og í samræmi við sjónarmið, sem lýst er í 1. mgr. 57. gr. laga nr. 90/1991 um nauðungarsölu, verði að líta svo á, að téð fjárkrafa stefnanda sé að fullu greidd. Er krafa stefnda um sýknu af fjárkröfu stefnanda aðallega á þessu reist. Að auki hefur stefndi í greinargerð sinni gert athugasemdir við útreikning á kröfu stefnanda, en þær lúta aðallega að innheimtulaunum og öðrum kostnaðarliðum hennar.

Í skýrslugjöf fyrir dómi við aðalmeðferð málsins staðfesti stefndi Sigurður Ingi, að það veðskuldabréf stefnanda, sem hér um ræðir, hafi við nauðungarsöluna 28. júlí 1994 verið í vanskilum frá fyrsta gjalddaga afborgana og vaxta 6. nóvember 1992. Bréfið átti að greiða með 20 misserislegum afborgunum. Hefur tölulegum grundvelli kröfunnar ekki verið mótmælt af hálfu stefndu umfram það, sem áður er lýst.

Stefnandi hefur eindregið mótmælt því, að sú fjárkrafa, sem hann sækir á hendur þrotabúi Eyjavíkur hf. í máli þessu, eigi að sæta lækkun umfram það, sem hann hefur miðað við í endanlegri kröfugerð sinni. Hafnar stefnandi því þannig, að hið tilvitnaða ákvæði nauðungarsölulaga og þau sjónarmið, sem þar er lýst, geti leitt til frekari lækkunar kröfunnar, enda hafi af hálfu stefnda ekki verið sýnt fram á það, til dæmis með matsgerð dóm-

kvaddra matsmanna, að markaðsverð vélskipisins Drangavíkur við samþykki boðs í tengslum við nauðungarsölu þess hafi numið hærri fjárhæð en við sé miðað af hálfu stefnanda í kröfugerð hans.

III.

Í veðskuldabréfi stefnanda frá 13. maí 1992 er að finna svohljóðandi ákvæði:

„Skip er sett að veði með rá og reiða, aflvél og öllu, sem því fylgir og fylgja ber, þar á meðal lausafjármunum, hverju nafni sem nefnast, og eru eign skuldara og ætlaðir eru til notkunar á skipinu eða við veiðar skipsins, svo sem veiðarfærum, vindum, dýptarmæli og öðrum mælitækjum. Séu slíkir hlutir með samningi eign seljanda, nær veðréttur skuldareiganda til allra réttinda skuldara samkvæmt slíkum samningum. Enn fremur fylgja í veðinu olíubirgðir skipsins hverju sinni, sbr. 6. gr. veðlaga nr. 18/1887.“

Á þessu ákvæði veðbréfsins grundvallar stefnandi kröfu sína um viðurkenningu á veðrétti í þeim lausafjármunum, sem gerð er grein fyrir í þeirri kröfu hans. Veðsetning þessi hafi byggst á heimild í 2. mgr. 6. gr. laga um veð nr. 18/1887, sbr. 2. gr. laga nr. 46/1933. Nái veðsetningin í skjóli tilvitnaðs ákvæðis til allra þeirra muna, sem viðurkenningarkrafa stefnanda beinist að, og ekki hafi verið þörf á að tilgreina hina veðsettu muni frekar en gert sé í framanrituðu ákvæði veðbréfsins.

Stefnandi heldur því fram, að allir þeir munir, sem krafa hans um viðurkenningu á veðrétti beinist að, hafi verið í vélskipinu Drangavík, VE-555, við nauðungarsölu þess 28. júlí 1994. Munir þessir hafi hins vegar verið fjarlægðir úr skipinu af fyrirsvarsmönnum stefnda Auðuns hf. fyrir afhendingu þess til stefnanda 22. nóvember 1994. Fyrir liggir, að hluti munanna, þ. e. veiðarfæri, sem kyrrsett voru að kröfu stefnanda 21. desember 1994, hafi verið aðalveiðarfæri skipsins allt frá fyrri hluta árs 1992. Að öðru leyti sé um að ræða muni, er ýmist verði að líta á sem hluta veiðarfæra, hluta skipsbúnaðar, áhöld eða annað lausafé um borð. Með því að allir framangreindir lausafjármunir hafi verið um borð í skipinu við nauðungarsölu þess, nái veðsetningin frá 13. maí 1992 til þeirra.

Kröfu sína um, að hafnað verði kröfu stefnanda um viðurkenningu á veðrétti hans í þeim munum, sem kyrrsetningargerð frá 21. desember 1994 tekur til, reisa stefndu Sigurður Ingi og Auðunn hf. einkanlega á því, að munir þessir að undanskildum þremur humartrollum hafi aldrei verið í eigu hinna stefndu hlutafélaga. Stefndi Sigurður hafi einn verið eigandi þeirra. Er sérstaklega vísað til þess, að því er veiðarfæri varðar, að stefndi sé neta-gerðarmeistari að mennt, og hafi hann framleitt veiðarfærin sjálfur og

aldrei selt hlutafélögunum þau. Fallist dómurinn ekki á þessa málsástæðu, er sýknukrafa studd því, að veðréttur stefnanda samkvæmt veðbréfinu frá 13. maí 1992 nái ekki til munanna, þar sem þeir hafi ekki verið til, þá er veðbréfið var gefið út. Á þeim tíma hafi önnur veiðarfæri verið notuð, og séu þau enn til. Í veðsamningi á milli stefnanda og Auðuns hf. sé ekkert tekið fram um það, að veiðarfæri og annað lausafé, sem síðar kunni að verða notað um borð í hinu veðsetta skipi, sé sett að veiði samhliða veðsetningu skipsins. Því nái veðsetning lausafjármuna í öllu falli aðeins til þeirra muna, sem verið hafi um borð í skipinu við útgáfu veðbréfsins.

IV.

Kröfu sína um sýknu af kröfu stefnanda um staðfestingu kyrrsetningargerðar reisa stefndu aðallega á því, að stefndi Sigurður Ingi sé einn eigandi hinna kyrrsettu muna. Hann sé skuldlaus við stefnanda, og því beri að fella kyrrsetninguna úr gildi. Hið sama eigi við um Auðun hf., líti dómurinn svo á, að félagið sé eigandi munanna. Og með því að veðsetning samkvæmt veðbréfi stefnanda frá 13. maí 1992 hafi ekki náð til þeirra, geti krafa stefnanda um staðfestingu kyrrsetningargerðarinnar ekki náð fram að ganga.

V.

1.

Ágreiningslaust er, að við nauðungarsölu á vélskipinu Drangavík, VE-555, sem fram fór 28. júlí 1994, hafi það veðbréf, sem fjárkrafa stefnanda á hendur þrotabúi Eyjavíkur hf. styðst við, verið í vanskilum allt frá fyrsta gjalddaga afborgana og vaxta 6. nóvember 1992. Var stefnanda samkvæmt ákvæðum veðbréfsins rétt að líta svo á, hálfum mánuði eftir að vanskil urðu, að höfuðstóll skuldarinnar væri í gjalddaga fallinn.

Í útreikningi sínum á höfuðstól kröfunnar hefur stefnandi miðað við, að höfuðstóllinn haldi gengistryggingu til 6. nóvember 1992, en sé umreiknaður í íslenskar krónur miðað við þann dag. Þá sýnast jafnframt hafa verið reiknaðir samningsvextir af höfuðstólnum frá 6. maí 1992 til 6. nóvember sama ár og þeir einnig umreiknaðir í íslenskar krónur miðað við þann sama dag. Frá þeim degi eru síðan reiknaðir dráttarvextir af samtölu höfuðstóls og samningsvaxta í íslenskum krónum til sölundags, 28. júlí 1994. Á þennan útreikning ber að fallast, þó með þeirri breytingu vegna gjaldfellingar samkvæmt framansögðu, að samningsvextir skulu reiknaðir til 21. nóvember 1992, en dráttarvextir frá þeim degi til sölundags. Eftir sem áður má miða útreikning við sölugengi þýssks marks 6. nóvember 1992. Samkvæmt þessu telst stefnandi hafa átt fjárkröfu á hendur Eyjavík hf. vegna téðs veðbréfs á söludegi veðsins 28. júlí 1994 og að því er tekur til höfuðstóls og vaxta, svo sem hér greinir:

1. Vegna höfuðstóls láns	
1.536.000 DEM × 37,26080	kr. 57.232.589
2. Samningsvextir af lið nr. 1	
frá 6. maí til 21. nóvember 1992	
1.536.000 DEM × 0,1385 ×	
(199:360) × 37,26080	– 4.381.710
3. Dráttarvextir af liðum 1 og 2	
frá 21. nóvember 1992 til 28. júlí 1994,	
sbr. dskj. nr. 49	– 18.219.880
Samtals	kr. 79.834.179

Af hálfu stefnanda hefur í máli þessu ekki verið rennt nægum stöðum undir þann hluta fjárkröfu hans, sem snýr að ýmsum kostnaði, er samkvæmt kröfufýsingu nemur samtals 300.904 krónum. Eru því ekki efni til að fella þann kostnað, sem hér um ræðir, á skuldara.

Fyrir liggur, að 27.255.643 krónum (23.969.138 + 3.286.505) af uppboðs- andvirði hins veðsetta skips var varið til greiðslu á þeirri veðkröfu stefnanda, sem hér um ræðir. Ber nú að taka afstöðu til þess, hversu stórum hluta þeirrar fjárhæðar verði að réttu lagi varið til greiðslu á innheimtulaunum til stefnanda. Er þá til þess að líta, að andmæli stefnda við þessum lið í kröfugerð stefnanda hafa einvörðungu beinst að tölulegum grundvelli hans. Þá er óumdeilt, að kröfufýsing stefnanda í uppboðsandvirði vélskipsins Drangavíkur lá fyrir við nauðungarsölu skipsins, en ekki verður séð, að stefnandi hafi viðhaft aðrar ráðstafanir við heimtu kröfunnar. Þykja innheimtulaun stefnanda samkvæmt þessu og svo sem hér hagar til að öðru leyti, hæfilega ákveðin 150.000 krónur.

Með því, sem nú hefur verið rakið, telst fjárkrafa stefnanda á hendur Eyjavík samkvæmt veðbréfi frá 13. maí 1992 hafa numið 79.984.179 krónum, þá er veðið, vélskipið Drangavík, VE-555, var selt nauðungarsölu 28. júlí 1994. Hefur stefnandi miðað við það í kröfugerð sinni, að sá hluti söluandvirðis skipsins, sem ráðstafað hefur verið inn á fjárkröfu hans, 27.255.643 krónur, gangi til lækkunar á samtölu höfuðstóls og vaxta á söludegi, þrátt fyrir það að innborgunin hafi að hluta til verið innt af hendi síðar vegna lækkunar annarra veðkrafna og svo sem áður hefur verið gerð grein fyrir. Samkvæmt því ber að leggja til grundvallar við úrlausn málsins, að eftirstöðvar umræddrar veðkröfu stefnanda hafi við lok nauðungarsölu og án tillits til þeirrar málsástæðu, sem sýknukrafa skuldara grundvallast á, numið 52.728.536 krónum (79.984.179 – 27.255.643).

Svo sem þegar hefur verið rakið, styður þrotabú Eyjavíkur hf. sýknu-

kröfu sína í málinu sjónarmiðum, sem lýst er í 1. mgr. 57. gr. laga um nauðungarsölu nr. 90/1991. Í greinargerð, sem fylgdi frumvarpi að lögunum, er því lýst, hvað felist í hinu tilvitnaða ákvæði þeirra. Þar segir: „Megininntak þessara heimilda 57. gr. felst í því, að hagnaður, sem kaupandi kann að njóta af því að fá eign á lægra verði við nauðungarsölu en nemur gangverði hennar í frjálsum viðskiptum gegn sambærilegum kjörum, verður notaður líkt og greiðsla á þeim hluta af kröfum hans, sem söluverð eignarinnar nægði ekki til að greiða.“ Telja verður, að gerðarþoli eða sá, sem krafinn er um greiðslu á eftirstöðvum veðkröfu, sem ekki hefur að fullu greiðst af uppboðsandvirði hins veðsetta, þurfi að sýna fram á það, að markaðsverð eignar við samþykki boðs í tengslum við nauðungarsölu hennar hafi numið hærri fjárhæð en fengist hafi fyrir hana við nauðungarsöluna. Að mati dómsins hefur stefnda þrotabúi Eyjavíkur hf. ekki tekist að renna viðhlítandi stöðum undir þá staðhæfingu sína, að þau sjónarmið, sem hér er vísað til, eigi að leiða til þess, að fjárkrafa stefnanda sæti lækkun umfram það, sem hann hefur miðað við í endanlegri kröfugerð sinni. Í þessu felst, að leggja ber söluverð vélskipsins Drangavíkur samkvæmt kaupsamningi stefnanda og Vinnslustöðvarinnar hf. 16. febrúar 1995 til grundvallar við niðurfærslu á eftirstöðvum umræddrar fjárkröfu stefnanda. Þarf þá jafnframt að taka tillit til sannanlegs kostnaðar, er stefnandi hefur þurft að bera sem eigandi skipsins, svo og hækkunar, sem varð á veðkröfu Fiskveiðasjóðs fram að undirritun kaupsamnings, en hún var, svo sem áður greinir, yfirtekinn af kaupanda. Er fallist á það með stefnanda, að fjárkrafa hans á hendur þrotabúinu sæti í ljósi þessa lækkun um 24.188.397 krónur (27.000.000 – 2.355.022 – 456.581) og svo sem hann hefur nánar gert ráð fyrir í kröfugerð sinni.

Fallast verður á kröfu stefnanda um dráttarvexti frá 28. júlí til 6. nóvember 1994, en þeir nema samkvæmt kröfugerð hans 2.076.354 krónum, og að honum sé heimilt að reikna dráttarvexti af samtölu eftirstöðva kröfunnar 28. júlí 1994 og vaxta samkvæmt framansögðu frá 13. desember 1994, sbr. 12. gr. vaxtalaga nr. 25/1987.

Samkvæmt öllu framansögðu verður þrotabúi Eyjavíkur hf. gert að greiða stefnanda 54.804.890 krónur ásamt dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 13. desember 1994 til greiðsludags, allt að frágænum 24.188.397 krónum, svo sem nánar greinir í dómsorði.

2.

Krafa stefnanda um viðurkenningu á veðrétti í þeim munum, sem tilgreindir eru í þeirri dómkröfu hans, styðst við ákvæði í margnefndu veðskuldabréfi frá 13. maí 1992. Þar er þeim munum, sem samningi aðila um veðsetningu er ætlað að ná til, lýst með almennum orðum og svo sem áður

hefur verið gerð grein fyrir. Er miðað við það af hálfu stefnanda, að um sé að ræða lögheimilaða sjálfsvörsluveðsetningu í heildarsafni muna, sbr. 2. mgr. 6. gr. veðlaga, sbr. 2. gr. laga nr. 46/1933, og að munir þeir, sem viðurkenningarkrafa hans beinist að, rúmist innan samningsákvæðisins með nægilega skýrum hætti.

Hið tilvitnaða ákvæði felur í sér undantekningu frá meginreglu veðlaga um bann við sjálfsvörsluveðsetningu safns muna, sem eru samkynja eða ætlaðir til samkynja notkunar og einkenndir eru einu almennu nafni, sbr. 2. mgr. 4. gr. laganna. Í undantekningarákvæðinu felst sú takmörkun samkvæmt skýru orðalagi þess, að veðsetning af því tagi, sem hér um ræðir, skal fara fram samhliða veðsetningu skips, og er hún bundin við muni, sem ætlaðir eru til notkunar á því. Með hliðsjón af nefndri meginreglu ber að mati dómsins að takmarka gildissvið ákvæðisins enn frekar og á þann veg, að í öllu falli beri í veðsamningi að einkenna safn samkynja muna, sem veðsetningu er ætlað að ná til, með einu almennu nafni.

Samkvæmt því ákvæði veðskuldabréfsins frá 13. maí 1992, sem hér reynir á, var vélskipið Drangavík, VE-555, „sett að veði með ... öllu, sem því fylgir og fylgja ber, þar á meðal lausafjármunum, hverju nafni sem nefnast ... og ætlaðir eru til notkunar á skipinu eða við veiðar skipsins ...“ Að þessu leyti fullnægir hið umdeilda ákvæði veðsamnings málsaðila ekki þeim skilyrðum, sem gera verður um tilgreiningu á hinu veðsetta samkvæmt framan-sögðu. Eru því ekki efni til að taka viðurkenningarkröfu stefnanda til greina á grundvelli þessa almenna orðalags veðsamningsins. Hins vegar eru veiðarfæri, vindur, dýptarmælir og önnur mælitæki sérstaklega tilgreind sem andlög veðsetningar í texta veðskuldabréfsins. Verður að fallast á það með stefnanda, að á grundvelli þess hluta veðsamnings og að öðrum laga-skilyrðum fullnægðum hafi stofnast fullgildur veðréttur stefnanda til handa í munum, sem falla undir greind safnheiti. Að undanskildum fiskikörum og humarþvottavélum nær tilgreining þessi að mati dómsins nægilega til þeirra muna, sem viðurkenningarkrafa stefnanda beinist að, enda er þar um að ræða lausafjármuni, sem sannanlega hafa verið notaðir við úthald skipsins.

Skýra ber 2. mgr. 6. gr. veðlaga svo, að veðréttur, sem stofnast í ákveðnu heildarsafni muna, nái til þess, eins og það er á hverjum tíma, enda myndi veðsetning af þessu tagi litlum tilgangi þjóna að öðrum kosti.

Stefndi Sigurður Ingi Ingólfsson undirritaði veðsamning þann, sem hér er til umfjöllunar, fyrir hönd Auðuns hf. og Eyjavíkur hf. Var enginn fyrirvari gerður af hans hálfu um þann þátt samningsins, sem snýr að veðsetningu lausafjármuna, fyrr en ágreiningur reis um hana á milli aðila síðari hluta árs 1994. Hafði meginhluti munanna þá verið notaður við veiðar skipsins um

rúmlega tveggja ára skeið. Þá eru sterk líkindi til þess, að eigandi skips sé jafnframt eigandi veiðarfæra og annars búnaðar þess. Er stefnanda í ljósi þessa rétt að líta svo á, að þeir lausafjármunir, sem veðsamningur nær til samkvæmt framansögðu, séu eign Auðuns hf. og að veðréttur hans í þeim skuli ekki sæta takmörkunum vegna ætlaðs eignarréttar stefnda Sigurðar Inga að hluta þeirra.

Samkvæmt því, sem nú hefur verið rakið, og með þeim undantekningum, sem af framansögðu leiðir, verður að fallast á kröfu stefnanda um viðurkenningu á veðrétti í munum, sem tilgreindir eru í þeirri dómkröfu hans. Stendur þessi veðréttur stefnanda til tryggingar fjárkröfu þeirri, sem þrötabúi Eyjavíkur hf. hefur með dómi þessum verið gert að greiða honum.

3.

Samkvæmt því, sem rakið er í kafla 2 hér að framan, leiða málsástæður stefndu ekki til þess, að hafna beri kröfu stefnanda um staðfestingu á kyrrsetningargerð frá 21. desember 1994.

Í veðbréfinu frá 13. maí 1992 er að finna svohljóðandi ákvæði: „Falli skuldin í gjalddaga ..., er heimilt að láta selja veðin við opinbert uppboð til lúkningar skuldinni án dóms, sáttar eða aðfarar ...“ Samkvæmt ákvæðinu var þannig um það samið, að stefnandi sem veðhafi gæti krafist uppboðs á hinum veðsettu lausafjármunum, án þess að mál til heimtu veðkröfunnar væri áður lagt fyrir dómstóla eða aðför gerð fyrir henni í mununum.

Lög um aðför nr. 90/1989 og lög um nauðungarsölu nr. 90/1991 öðluðust gildi 1. júlí 1992. Fram að gildistöku laganna nutu þeir, sem eignast höfðu samningsveð í lausafjármunum, ekki þess sérstaka réttarfarshagræðis við heimtu veðkrafna sinna, sem nú er mælt fyrir um þeim til handa í 7. tölulið 1. mgr. 1. gr. aðfararlaga og 2. tölulið 1. mgr. 6. gr. nauðungarsölulaga. Ákvæði af því tagi, sem samkvæmt framangreindu er að finna í veðbréfi stefnanda, breytti engu í þessu sambandi.

Telja verður, að ákvæði 2. töluliðar 1. mgr. 6. gr. laga um nauðungarsölu nái einvörðungu til samningsveðs í lausafjármunum, sem stofnast hefur eftir gildistöku þeirra. Þá er ekki að finna í veðbréfi stefnanda ákvæði, sem skýlaust kveði á um beina aðfararheimild honum til handa.

Samkvæmt framangreindu nýtur stefnandi ekki hinna sérstöku réttarfarsúrræða, sem vísað er til hér að framan, við heimtu fjárkröfu sinnar, og var almenn málsókn á hendur skuldara því óhjákvæmileg.

Fallast má á það með stefnanda, að veruleg hætta hefði verið á því, að fullnusta á veðkröfu hans færist í öllu falli að einhverju marki fyrir, ef ekki hefði verið gripið til þess ráðs að kyrrsetja hina veðsettu muni.

Að því virtu, sem nú hefur verið rakið, teljast lagaskilyrði kyrrsetningar, sbr. 1. mgr. 5. gr. laga nr. 31/1990, hafa verið tiltæk við framkvæmd kyrrsetn-

ingargerðarinnar 21. desember 1994. Ber samkvæmt öllu framansögðu að staðfesta hana, en þó að teknu tilliti til þeirrar úrlausnar, sem fjárkrafa stefnanda hefur sætt með dómi þessum. Þá takmarkast kyrrsetningin af veðsamningi aðila, svo sem áður hefur verið gerð grein fyrir.

4.

Í ljósi staðhæfingar stefnda Sigurðar Inga um, að hann væri einn eigandi flestra þeirra muna, sem samkvæmt framansögðu teljast veðsettir stefnanda, var kröfu um viðurkenningu á veðrétti stefnanda í mununum sérstaklega beint gegn honum.

Hefði dómurinn grundvallað niðurstöðu í málinu á þessari fullyrðingu stefnda, gat ekki komið til þess, að viðurkenningarkrafa stefnanda næði að fullu fram að ganga. Ber í því sambandi að hafa sérstaklega í huga, að stefndi undirritaði veðbréfið frá 13. maí 1992 sem stjórnarmaður í Eyjavík hf. og Auðuni hf., en ekki í eigin nafni. Verður ekki litið svo á, að í slíkri undirritun felist samþykki fyrir veðsetningu á verðmætum í eigu stefnda sjálfs. Að þessu virtu og með vísan til niðurstöðu dómsins um þennan þátt málsins, en að öðru leyti með hliðsjón af aðdraganda þess og þætti stefnda Sigurðar Inga í því þykir rétt, að málskostnaður milli hans og stefnanda falli niður.

Samkvæmt málsúrslitum að öðru leyti ber að dæma stefndu þrotabú Eyjavíkur hf. og Auðun hf. til að greiða stefnanda óskipt 500.000 krónur í málskostnað. Hefur þá ekki verið tekið tillit til virðisaukaskatts. Krafa stefnanda um vexti af málskostnaði á stoð í 4. mgr. 129. gr. laga nr. 91/1991, og er eigi þörf á, að kveðið verði sérstaklega á um þetta atriði í dómsorði.

VI.

Tölulegur grundvöllur fjárkröfu stefnanda er um margt ruglingslegur, og á skortir, að gerð hafi verið grein fyrir reikningslegum forsendum kröfu-gerðar hans með skilmerkilegum hætti. Er þetta aðfinnsluvert.

Þorgeir Ingi Njálsson héraðsdómari kvað upp dóm þennan.

D ó m s o r ð:

Stefnda þrotabú Eyjavíkur hf. greiði stefnanda, Íslandsbanka hf., 54.804.890 krónur ásamt dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 13. desember 1994 til greiðsludags, allt að frádregnum greiðslum 23. mars 1995, að fjárhæð 766.270 krónur, og 7. apríl 1995, 23.422.127 krónur.

Viðurkenndur er veðréttur stefnanda í eftirtöldum munum til tryggingar framangreindri fjárkröfu: tveimur grænum kassatrollum á rock-hopper-lengju ásamt tveimur karfapokum og tveimur þorspok-

um, er trollunum tilheyra; trollhlerum veiðarfæranna, en það eru annars vegar tveir 100 tommu perfekt 1220 kg trollhlerar og hins vegar tveir 96 tommu tibaron 1200 kg trollhlerar; höfuðlínúmæli af tegundinni Scanmar CGM03-SRU400 að undanskildu móttökutæki mælisins; trollauga af gerðinni Scanmar og einum rauðum Scanmar-aflanema; tveimur 16 mm grandarakeðjum, samtals 120 faðma, og 18 mm grandaravírum, 120 faðma; varanetum, vírum og lásam; þremur humartrollum, þrívírablökk og lóðum; hitanema af tegundinni Scanmar og fótrepistrolli.

Kýrsetningargerð frá 21. desember 1994 er staðfest, að því er tekur til framangreindra lausafjármuna, þó að frátöldum Scanmar-hitanema og fótrepistrolli, og að teknu tilliti til þeirrar úrlausnar, sem fjárfrafa stefnanda hefur sætt með dómi þessum.

Málskostnaður á milli stefnanda og stefnda Sigurðar Inga Ingólfssonar fellur niður.

Stefndu þrotabú Eyjavíkur hf. og Auðunn hf. greiði óskipt stefnanda 500.000 krónur í málskostnað.
